

فهرست

FILM	پاسخ	سؤالات	درسنامه
23 min	۱۳۴	۱۵	۶
34 min	۱۳۷	۳۲	۲۱
21 min	۱۴۱	۴۸	۳۹
36 min	۱۴۴	۶۵	۵۵
13 min	۱۴۹	۸۱	۷۳
19 min	۱۵۳	۹۶	۸۸
24 min	۱۵۶	۱۱۱	۱۰۳
8 min	۱۶۰	۱۲۶	۱۱۸

درس اول: روان‌شناسی: تعریف و روش مورد مطالعه

درس دوم: روان‌شناسی رشد

درس سوم: احساس، توجه، ادراک

درس چهارم: حافظه و علل فراموشی

درس پنجم: تفکر (۱) حل مسئله

درس ششم: تفکر (۲) تصمیم‌گیری

درس هفتم: انگیزه و نگرش

درس هشتم: روان‌شناسی سلامت

بازم‌بندی درس روان‌شناسی

شهریور و دی ماه	پایانی نوبت دوم	پایانی نوبت اول	درس
۲/۵	۱۰	۴/۵ تا ۳/۵	اول
۲/۵		۵/۵ تا ۴/۵	دوم
۲/۵		۵/۵ تا ۴/۵	سوم
۲/۵		۵ تا ۶	چهارم
۲/۵	۲/۵	—	پنجم
۲/۵	۲/۵	—	ششم
۳	۳	—	هفتم
۲	۲	—	هشتم
۲/۵	۲۰	۲۰	جمع

امتحان نهایی

آزمون ۱: خرداد ماه ۱۴۰۳ ۱۶۶

آزمون ۲: نوبت دوم ۱۶۸

آزمون ۳: نوبت دوم ۱۷۱

پاسخ‌نامه تشریحی آزمون ۱ تا ۳ ۱۷۴

1

بخش

درستامه

و سوالات تشریحی

درس اول

روان‌شناسی:

تعریف و روش مورد مطالعه

در این درس می‌خوانیم

در این درس مفاهیم پایه را می‌آموزیم و در درس‌های بعدی شرح بیشتر آن‌ها را می‌خوانیم؛ مفاهیمی مانند نوع پردازش، مراحل شناخت و ... همچنین درباره روش‌های جمع‌آوری اطلاعات، مراحل و اهداف روش علمی نیز خواهیم خواند.

مشاوره

بارم این درس در امتحان نوبت اول ۵/۳ تا ۵/۴ نمره است و در نوبت دوم (نهایی) بarm درس‌های ۱ تا ۴ مجموعاً ۱۰ نمره می‌باشد.

الف مقدمه

قبل از شروع درس و تعریف علم شیرین روان‌شناسی، هند تا سوال مطرح می‌کنیم:

- چرا هنگام مطالعه، حواسمان مدام پرت می‌شود؟
  - چرا مطالعه با فاصله زمانی، بهتر از مطالعه بدون فاصله زمانی است؟
  - عوامل مؤثر بر فراموشی چیست؟
- برای پاسخ علمی به این پرسش‌ها باید به علم روان‌شناسی مراجعه کنیم. پاسخ دقیق به این پرسش‌ها دغدغه روان‌شناسان است. به نمونه زیر که برای بیان اهمیت ویژگی‌های روان‌شناختی در عملکرد انسان طرح شده، توجه کنید:

(صفحه ۱۱ کتاب درسی) - فعالیت ۱-۲

سؤال فرض کنید در یک همایش علمی، هزار نفر از باتجربه‌ترین جراحان مغز و اعصاب دنیا، قصد گزینش ده نفر از بهترین جراحان را دارند. در این همایش هر یک از آن‌ها تجربه و دانش خود را به دیگر همکاران عرضه می‌کند. در نهایت، بعد از مباحثه و مناظره فراوان ده نفر برتر انتخاب می‌شوند. به نظر شما اگر دلایل موفقیت این ده نفر را از آن‌ها بپرسیم چه میزان فقط به دانش پزشکی خود اشاره می‌کنند؟ آیا برتری و پیشرفت آن‌ها فقط به دانش تخصصی‌شان مربوط است؟

پاسخ خیر! پیشرفت هر یک از آن‌ها تابع عوامل مختلفی هم‌چون میزان تلاش و سخت‌کوشی، روحیه خستگی‌ناپذیر، شیوه مطالعه و پژوهش، ویژگی‌های شخصیتی، منظم بودن و ... نیز بوده است.

ب منابع کسب آگاهی و معرفت

- انسان‌ها در پاسخ به سؤال‌های خود و برای کسب معرفت، از منابع گوناگونی استفاده می‌کنند. به مثال زیر توجه کنید:

از چهار نفر می‌پرسیم: آیا جهان نظم دارد؟ فرد اول با استناد به آیات الهی و سخن و عمل بزرگان دین پاسخ می‌دهد که جهان منظم و با قاعده است؛ فرد دوم با روش‌های شهودی و دریافت درونی، به منظم بودن جهان شناخت پیدا می‌کند. فرد سوم با توجه به استدلال‌های منطقی و دلایل فلسفی جهان را قاعده‌مند می‌داند. فرد چهارم تلاش می‌کند با روش‌های تجربی و مثال‌های مختلف به این سؤال پاسخ دهد؛ مثلاً می‌گوید: اگر کره زمین چند کیلومتر دورتر یا نزدیک‌تر به خورشید بود، امکان حیات در زمین وجود نداشت؛ بنابراین حتماً جهان هستی نظم و انضباط دارد.

طبق این مثال می‌توانیم به چهار منبع کسب شناخت پی ببریم:

- عقل (روش‌های فلسفی، استدلال منطقی و ...)
- شهود و دریافت درونی و ...
- استناد به وحی، آیات الهی، سخن و عمل بزرگان دین
- تجربه (روش‌های علم تجربی)

منابع و روش‌های کسب آگاهی و معرفت

نکته! هریک از این منابع چهارگانه آگاهی و معرفت، روش‌های خاص و متناسب با خود را داشته و از آن‌ها برای پاسخ به مسئله مورد نظر استفاده می‌شود. دقت کنیم که نباید این چهار منبع را مقابل یک دیگر قلمداد نمود؛ بلکه آن‌ها چهار منبع مختلف برای آگاهی از جنبه‌های مختلف عالم هستی و خلقت هستند که اگر چه ویژگی‌های مخصوص به خود را دارند، اما می‌توانند تکمیل‌کننده جنبه‌های دیگر باشند.

پ علم تجربی چیست؟

علم تجربی یکی از اقسام علوم بشری است و از روش‌ها و ابزارهای دقیق و قابل اندازه‌گیری برای بررسی موضوع مورد مطالعه استفاده می‌کند. منظور از علم در روان‌شناسی نیز علم تجربی است.

• در علوم تجربی با کمک مشاهده و سایر روش‌های دقیق، رابطه بین پدیده‌های طبیعی بررسی می‌شود.

مراحل یک پژوهش علمی

مسئله

پژوهش‌های دانشمندان با طرح مسئله شروع می‌شود. به بیان ساده‌تر، مسئله سؤالی است که ذهن پژوهشگر را درگیر کرده است و در سؤالات نیز به صورت یک جمله پرسشی بیان می‌شود.

مثال تأثیر خواب کافی بر عملکرد حافظه چگونه است؟

فرضیه

تعریف فرضیه پاسخ‌های اولیه و سنجیده به مسئله‌های علمی است.

- دانشمندان با توجه به دانش و تجربه‌های قبلی خود و هم‌چنین با استفاده از قوه تخیلشان سعی در ارائه پاسخ‌های سنجیده به مسائل علمی دارند.
- فرضیه پاسخ اولیه پژوهشگران به مسئله‌های علمی است.
- فرضیه‌ها می‌توانند ضمن این‌که در پاسخ به یک سؤال بیابند، باعث طرح سؤال‌های دیگر هم بشوند.

مثال تشویق باعث افزایش انگیزه در افراد می‌شود.

اصل یا قانون

- فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن به قانون یا اصل تبدیل می‌شوند.
- برای پذیرش پاسخ‌های اولیه ارائه شده به مسئله‌های علمی و تأیید یک فرضیه، باید آن پاسخ‌ها را براساس اطلاعات و داده‌های تجربی، بیازماییم و نتیجه را با یافته‌های مقبول در علم تجربی، مطابقت دهیم. پس از بررسی، اگر مطابقت و همخوانی وجود نداشته باشد، پاسخ ارائه شده پذیرفته نمی‌شود.

پس در دو صورت ممکن است یک فرضیه رد شود:

۱. عدم تأیید توسط آزمایش‌های قبلی
۲. عدم مطابقت با یافته‌های قبلی مقبول

نکته! معتبر بودن و پذیرفته شدن پاسخ، لزوماً به معنای درست و واقعی بودن آن پاسخ نیست بلکه ممکن است پاسخی که اکنون مورد قبول واقع شده و علمی است، پس از مدتی به دلیل آگاهی از نادرستی آزمایش‌های قبلی یا ۲ به دلیل تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان، کنار گذاشته و نادرست تلقی گردد.

مثال «گذشت زمان بر پایداری حافظه چه تأثیری دارد؟» گذشت زمان و عدم استفاده از مطالبی که به حافظه وارد شده، دوام آن‌ها را کم‌رنگ می‌کند. با توجه به این تجربه‌ها، پاسخ خردمندان‌ای به این سؤال می‌دهیم: «گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود.» این گزاره فرضیه نام دارد که می‌تواند درست یا غلط باشد.

این فرضیه را دانشمندان می‌آزمایند تا به درستی آن پی ببرند که در صورت تأیید «تأثیر گذشت زمان بر حافظه» به عنوان یک اصل یا قانون در روان‌شناسی پذیرفته می‌شود.

نظریه

تعریف نظریه مجموعه‌ای منسجم از اصول و قوانین علمی دربارهٔ یک موضوع

- حافظه علاوه بر گذشت زمان، تابع اصول و قوانین دیگری هم هست. وقتی همهٔ اصول حافظه کنار یکدیگر بیایند «نظریه‌های فراموشی» را شکل می‌دهند که یکی از نظریه‌های متعدد در روانشناسی است.
- فرضیه و قانون هر دو به صورت جملات خبری هستند اما تفاوت اصلی فرضیه با قانون در این است که فرضیه حدس اولیه است که هنوز مطابق با اصول روش علمی بررسی و راستی‌آزمایی نشده است؛ در نتیجه ممکن است رد یا تأیید شود اما قانون پاسخی تأیید شده است که از مرحلهٔ راستی‌آزمایی گذشته است.

(صفحه ۱۳ کتاب درسی) - فعالیت ۱-۳

سؤال ۱ به نظر شما بین مسئله، فرضیه، قانون و نظریه علمی چه ارتباطی وجود دارد؟ به صورت گروهی بحث کنید و نتیجه را به کلاس گزارش دهید.

چند نمونه از قوانین و باورهای علمی را که تاکنون شنیده‌اید، در کلاس به اشتراک بگذارید.

پاسخ ۱ همهٔ مفاهیم فوق دارای ارتباط بالا به پایین و پایین به بالا هستند؛ به این معنا که فرضیه ضمن این‌که به سؤال جواب می‌دهد، خود باعث طرح سؤال دیگر می‌شود؛ یعنی رابطه بین مسئله و فرضیه یک رابطه دوسویه است.

نظریه‌های علمی ضمن این‌که حاصل مسئله‌ها، فرضیه‌ها و قوانین هستند؛ مبدأ سؤالات، فرضیه‌ها و شکل‌گیری سایر نظریه‌ها نیز هستند.

۲ قطب‌های همنام آهن‌ربا، یکدیگر را دفع و قطب‌های ناهمنام، یکدیگر را جذب می‌کنند.

نیروی جاذبهٔ زمین، اشیاء را به طرف خودش جذب می‌کند.

افرادی که کوشش را با پیشرفت مرتبط نمی‌دانند، این اعتقاد در آن‌ها ایجاد می‌شود که رویدادها در کنترل آن‌ها نیستند.

اهداف علم روان‌شناسی

هدف	تعریف	توضیح	مثال
توصیف	بیان دقیق و روشن از چیستی مفهوم و موضوع موردنظر	• توصیف به چپستی مربوط می‌شود. • چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع یا پدیده، تأثیر بسیار زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد. • دانشمندان سعی می‌کنند تا در توصیف موضوع‌ها و پدیده‌های مختلف، دقیق و بی‌طرف باشند. • روان‌شناسان همانند سایر دانشمندان علوم تجربی، غالباً تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها، نظریه‌های پذیرفته شده در هر علم، ارزش‌ها و همچنین جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش هستند که این امر، بر مشاهده و دقت آنان تأثیر می‌گذارد.	• درماندگی آموخته‌شده به این معناست که فرد یاد بگیرد ناتوان است.
تبیین	بیان چرایی اتفاق افتادن یک پدیده	• هر دانشمند زمانی که یک پدیده را تبیین می‌کند، در حال بیان علل اتفاق افتادن آن پدیده در جهان است. • همیشه این احتمال وجود دارد که برای یک موضوع یا پدیده، تبیین‌های متفاوت و در عین حال صحیحی وجود داشته باشد (مثلاً چند نوع تبیین مختلف تجربی یا تبیین عقلی یا تبیین دینی یا ...). بنابراین نباید با دست‌یافتن به یک تبیین خاص، تبیین‌های محتمل یا صحیح دیگر را رد کنیم.	• علت بسیاری از ناتوانی‌های انسان این است که او یاد گرفته که نمی‌تواند کاری را انجام دهد.

هدف	تعریف	توضیح	مثال
پیش‌بینی	• به نوعی آینده‌نگری محقق است؛ یعنی او تلاش می‌کند تغییرات یا رفتار آینده متغیر را پیش‌بینی کند.	• پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خاص از یک پدیده، تا حد زیادی می‌توان به پیش‌بینی آن پدیده، دست یافت. • پیش‌بینی در علم روان‌شناسی نسبت به بسیاری از علوم تجربی دیگر، با دشواری‌های بیش‌تری روبه‌رو است. • پیش‌بینی موضوعی که توصیف و تبیین روشن‌تری داشته باشد، آسان‌تر است. <i>پس رابطه‌شون مستقیمه یعنی هرچه میزان شفافیت توصیف و تبیین بالاتر باشه، پیش‌بینی ساده‌تر میشه و برعکس.</i>	• محقق با بررسی نمرات پایین و انگیزه پایین یک دانش‌آموز احتمال می‌دهد او در درس‌هایش به درماندگی آموخته‌شده دچار می‌شود.
کنترل	• تحت سلطه درآوردن متغیر است.	• پس از برگزیدن یک توصیف و تبیین خاص از یک پدیده، تا حد زیادی می‌توان به کنترل آن پدیده، دست یافت. • کنترل در علم روان‌شناسی نسبت به بسیاری از علوم تجربی دیگر، با دشواری‌های بیش‌تری روبه‌رو است. • کنترل موضوعی که توصیف و تبیین روشن‌تری داشته باشد، آسان‌تر است. <i>پس رابطه‌شون مستقیمه یعنی هرچه میزان شفافیت توصیف و تبیین بالاتر باشه، کنترل ساده‌تر میشه و برعکس.</i>	• محقق تلاش می‌کند اثرات منفی درماندگی آموخته‌شده بر سایر ابعاد زندگی دانش‌آموز را کنترل و محدود کند.

(صفحه ۱۶ کتاب درسی) - **فعالیت ۱-۴**

سؤال ۱ به دو جمله زیر توجه کنید و بگویید کدام، توصیف و کدام تبیین است؟

الف حافظه یعنی قدرت یادآوری و بازشناسی خاطره‌های گذشته

ب تکرار به موقع خاطره‌ها موجب تحکیم حافظه می‌شود.

۲ به مثال‌های زیر توجه کنید و بگویید تبیین کدام یک آسان‌تر است؟ چرا؟

الف گرما باعث انبساط فلز می‌شود.

ب امید به آینده، انگیزه پیشرفت را افزایش می‌دهد.

پاسخ ۱ الف به «چیستی» حافظه پرداخته و آن را توصیف کرده است. (حافظه چیست؟ حافظه یعنی قدرت ...)

ب به «چرایی» تحکیم حافظه با تکرار به موقع خاطرات پرداخته و آن را تبیین کرده است. (چرا حافظه تحکیم می‌شود؟ تکرار به موقع ...)

۲ در علم فیزیک پیش‌بینی انبساط فلز به وسیله گرما امر دشواری نیست؛ ولی پیش‌بینی انگیزه پیشرفت به مراتب دشوارتر است. چون تحت تأثیر عوامل مختلفی است که به راحتی نمی‌توان آن‌ها را تبیین کرد.

(صفحه ۱۶ کتاب درسی) - **سؤال**

سؤال چرا پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های روان‌شناختی دشوارتر از مفاهیم فیزیکی است؟

پاسخ مهم‌ترین دلیل دشواری پیش‌بینی و کنترل در علم روان‌شناسی، پیچیدگی و دشواری توصیف و تبیین در موضوع‌های مختلف این علم است. مثلاً انسان و رفتارهای او به عنوان موضوعی برای بررسی‌های علمی در روان‌شناسی، دارای ابعاد و ویژگی‌های مختلف و بسیار پیچیده‌ای است. انسان علاوه بر آن که جسم و بدن دارد، دارای ابعاد غیرجسمانی هم هست که با بدن در ارتباط تنگاتنگی است. این امر باعث می‌شود که توصیف دقیق از موضوع‌های مختلف در انسان، مانند هوش، عواطف، شناخت، اراده، خود و ... بسیار دشوار گردد و در نتیجه، شاهد تبیین‌های متفاوتی از این موضوع‌ها و مانند آن‌ها، در روان‌شناسی باشیم.

• به جریان یک عمل اشاره دارد. • تعریف: به جریان رسیدن به هدف وقتی از مبدأ به سوی مقصد در حال حرکت هستیم، فرآیند می‌گوییم.	فرایند	توضیحات واژه‌های موجود در تعریف روش علمی
• در روش علمی همواره به دنبال جست‌وجوی چیزی هستیم؛ در جست‌وجوی چیزی بودن باعث می‌شود تا روش علمی، هدفمند باشد. • گاهی بدون هدف اقدامی صورت می‌گیرد که در این صورت اقدام محقق‌شده، به دلیل توجه نداشتن به هدف مشخص، نتیجه‌بخش نخواهد بود.	در جست‌وجوی چیزی بودن	
• روش علمی تابع قواعد مشخصی است که به صورت منظم طی می‌شود. • مهم‌ترین تفاوت دانشمند با فرد عادی در این است که هرچند هر دو با مسئله مواجه می‌شوند، اما مواجهه دانشمند برخلاف فرد عادی، منظم و قاعده‌مند است.	نظام‌دار بودن	
• دانشمندان به دنبال ابهام‌زدایی و روشن‌سازی هستند. • دانشمند با طرح مسئله، موقعیت ناشناخته را شناسایی می‌کند و به واسطه روش علمی، موقعیت ناشناخته روشن می‌شود. • روشن‌سازی موقعیت نامعین همانند نور در شب تاریک است؛ هرچه بر شدت نور افزوده می‌شود، از مقدار تاریکی کاسته می‌شود.	موقعیت نامعین	

روش علمی

- روش علمی (یا همان روش تجربی) یکی از روش‌های کسب آگاهی و معرفت است که مشاهده و تجربه، رکن اساسی آن است.
- روش‌های ارائه شده در علم تجربی، تنها در حیطه امور مشاهده‌پذیر، قابل اجرا و معتبر هستند و نمی‌توان از آن‌ها در حیطه امور غیرقابل مشاهده با حواس پنج‌گانه، استفاده کرد.
- برخی از دانشمندان علوم تجربی، با ورود به حیطه موضوع‌هایی که امکان مشاهده مستقیم و تجربی آن‌ها وجود ندارد، دچار اشتباه می‌شوند گاهی دیگر منابع آگاهی و معرفت (عقل، دریافت درونی و وحی) یا تبیین‌های ارائه‌شده براساس آن‌ها را نادرست معرفی می‌کنند. در حالی که تنها چیزی که علم تجربی در مواجهه با مسائل غیرقابل مشاهده می‌تواند ادعا کند، «نمی‌دانم» است.
- برای کسب معرفت و دانش درباره موجودات غیرقابل مشاهده (غیرمحسوس) می‌توان از تبیین‌های مستند به دیگر منابع معرفتی استفاده کرد و گزاره‌های صحیح و معتبری را درباره آن موضوع بیان نمود.
- هر نظریه علمی که براساس مشاهده و تجربه شکل گرفته است، خود بر نظریه‌ها و مبانی غیر تجربی (یعنی سه حیطه دیگر آگاهی و معرفت) تکیه داشته و با تغییر در آن‌ها فرضیه‌ها و نظریه‌های مطرح شده در علم تجربی نیز تغییر خواهد کرد.

سؤال (صفحه ۱۷ کتاب درسی) - سؤال

سؤال مریم در یکی از کتاب‌های درسی با این مفهوم مواجه شده است که «جهان دارای نظم است». او برای فهم این جمله مدتی است یکی از کتاب‌های شگفت‌انگیز درباره کیهانشان‌ها و منظومه شمسی را مطالعه می‌کند. بعد از مطالعه به این نتیجه رسیده است که امکان ندارد اجزای منظومه شمسی بدون قاعده در فضا قرار گیرند. مریم با استفاده از کدام یک از منابع شناخت به دانش جدید رسیده است؟

پاسخ استناد به روش‌های علمی و مطالعه منابع علمی در زمینه کیهان‌شناسی.

تعریف روش علمی فرایند جست‌وجوی با قاعده و نظام‌دار برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین.

ایستگاه سؤال

۱ عبارت «نحوه تأثیر بی‌خوابی بر حافظه چگونه است» مصداق کدام مفهوم است؟ ۲ مجموعه‌ای منسجم از اصول و قوانین علمی درباره یک موضوع، چه نام دارد؟ ۳ عبارت «اعتیاد به مواد مخدر باعث کاهش کیفیت حافظه می‌شود» مربوط به توصیف در علم روان‌شناسی است. درست □ نادرست □ ۴ مواجهه دانشمندان با مسئله برخلاف افراد عادی، ..... است. ۵ روش علمی را تعریف کنید.	مسئله □ فرضیه □ درست □ نادرست □
پاسخ ۱ مسئله ۲ نظریه ۳ نادرست (تبیین) ۴ منظم و قاعده‌مند ۵ فرایند جست‌وجوی با قاعده و نظام‌دار برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین.	

ث ویژگی‌های روش علمی

روش علمی روش موردنظر روان‌شناسان تجربی است.

۱ تعریف عملیاتی

۲ تکرارپذیری

ویژگی‌های روش علمی

در روش علمی با دو مفهوم «متغیر» و «تعریف عملیاتی» زیاد مواجه می‌شویم.

تعریف عملیاتی

تعریف متغیر در آزمایش تجربی متغیر هر چیزی است که تغییر می‌کند.

مثال در بررسی ارتباط نمرات درس یک دانش‌آموز با میزان استراحت شبانه‌روزی او، «نمره» و «میزان استراحت» مقادیر مختلفی (از صفر تا بیست در «نمره» و از صفر تا ۲۴ ساعت در «میزان استراحت») را شامل می‌شود. بنابراین نمره و میزان استراحت، متغیرهای پژوهش هستند.

تعریف عملیاتی در روش علمی و برای انجام یک آزمایش صحیح و هم‌چنین سهولت در اندازه‌گیری‌ها، باید متغیرهای موردنظر، به شکل دقیق، شفاف و قابل اندازه‌گیری تعریف شوند. به تعریفی از متغیر که این ویژگی‌ها را داشته باشد، «تعریف عملیاتی» می‌گویند.

تعریف عملیاتی باید به گونه‌ای باشد که همه افراد با مطالعه آن به برداشت یکسان یا تقریباً یکسانی برسند.

مثال «هوش» از جذاب‌ترین واژه‌های روان‌شناسی است که همگان تعریف واحدی از آن ندارند.

ممکن است فردی شخص بذله‌گو را باهوش تلقی کند، فرد دیگری کسی را که استعداد خاصی در نقاشی دارد، باهوش بداند و یا فردی که به زیبایی سخن می‌گوید را باهوش بنامد.

در ادامه مثال بالا، برای تعریف هوش می‌توان گفت: «هوش عبارتست از قدرت سازگاری با محیط» و به عبارت دقیق‌تر منظور از هوش، عددی است که با اجرای «آزمون سازگاری» به دست می‌آید.

تکرارپذیری

یافته‌های به دست آمده از روش علمی، خصوصی و شخصی نیست بلکه هر دانشمند، در صورت رعایت ضوابط علمی، می‌تواند یافته‌های دیگران را تکرار کند؛ به این معنا که اگر دانشمندی دریافته باشد که آب در دمای ۱۰۰ درجه می‌جوشد، محقق دیگری در آن طرف کره زمین با رعایت تمام شرایط روش علمی و روش کار، محقق اول، به همین نتیجه خواهد رسید.

بسیاری از انسان‌ها با روش‌هایی منحصر به فرد، مسئله را حل می‌کنند. هرچند این افراد ممکن است به نتیجه موردنظر برسند، اما چون پاسخ آن‌ها به وسیله دیگران قابل تکرار نیست، در مجموعه روش علمی قرار نمی‌گیرد.

سؤال اینجاست که «آیا همه علوم به یک میزان دارای یافته‌های تکرارپذیر هستند؟ اگر فیزیک‌دان، یافته مربوط به تأثیر گرما بر انبساط فلز را بارها تکرار کند، آیا روان‌شناس هم می‌تواند این‌گونه عمل کند؟»

روش علمی به دلیل ۱ بیچیدگی پژوهش‌های مربوط به انسان و ۲ رعایت مسائل اخلاقی، ۳ تأثیر «ارزش‌ها» در نگاه و تفسیر پدیده‌های انسانی، همواره با محدودیت‌هایی مواجه است. شاید به همین دلیل است که استفاده از روش علمی تاکنون نتوانسته است به همه پرسش‌های بشر امروز پاسخ دهد.

سؤال (صفحه ۱۹ کتاب درسی) - سؤال

سؤال به نظر شما تعریف عملیاتی کدام یک از واژگان زیر سخت‌تر است؟ چرا؟

جرم، اتم، اضطراب، پیشرفت تحصیلی، کلسترول، تصمیم‌گیری، سوخت‌وساز، استدلال، قضاوت، هورمون.

پاسخ اضطراب، تصمیم‌گیری، استدلال و قضاوت؛ زیرا متغیرهای چندعاملی هستند؛ یعنی با انسان سروکار دارند و عوامل متعددی در ایجاد آن‌ها نقش دارد.

تعریف روان‌شناسی

بین روان‌شناسان برای علم روان‌شناسی تعریف واحدی وجود ندارد.

چند عامل باعث ایجاد تغییر در توصیف و تبیین‌های موجود در علم می‌شوند که عبارتند از: ۱ گذشت زمان و تغییر در مبانی و پیش‌فرض‌های علم ۲ تغییر در نیازهای فرهنگی و اجتماعی و زیستی ۳ افزایش اطلاعات در آن علم.

تعریف روان‌شناسی علم مطالعه رفتار و فرایندهای ذهنی (شناخت).

تغییر در توصیف و تبیین‌های موجود در هر علم، گاهی موجب می‌شود که در برخی مسائل علمی و یا حتی تعریف یک علم، نتوان به یک نظریه واحد یا دیدگاهی منسجم رسید.

تعریف رفتار به هر نوع فعالیت مورد مشاهده جاندار، «رفتار» می‌گویند. مثال حرکت جمعی پرندگان، لانه‌سازی برخی حیوان‌ها، راه رفتن انسان‌ها، غذا خوردن، خوابیدن و ... نکته مطالعه رفتار محدود به انسان نیست و در بسیاری از آزمایش‌ها، تفاوت بنیادی و جدی میان انسان و حیوان گذاشته نمی‌شود.	۱. رفتار	
● فرآیندهای ذهنی اموری هستند که به شکل مستقیم قابل مشاهده نیستند. ● فرآیندهای ذهنی را به واسطه آثار و کارکردهای قابل مشاهده آن‌ها، مورد مطالعه تجربی قرار می‌دهیم. مثال شما بیست اسلاید به دوستان ارائه می‌کنید. بعد از ارائه همه تصاویر از او می‌خواهید تا با دیدن، تصادفی اسلایدها، اسلاید هفتم و هشتم را به شما نشان دهد. پاسخ موفقیت‌آمیز فرد نشان‌دهنده عملکرد مناسب حافظه است که از جمله فرآیندهای ذهنی است که به صورت مستقیم قابل مشاهده نیست. نکته از فرآیندهای ذهنی با واژه شناخت تعبیر می‌شود.	۲. فرآیندهای ذهنی	توضیحات واژه‌های اصلی به‌کاررفته در تعریف روان‌شناسی

صفحه ۲۱ کتاب درسی) - فعالیت ۱-۶

سؤال به مثال‌های زیر توجه کنید؛ کدام یک به صورت مستقیم (رفتار) و کدام یک از آن‌ها به صورت غیرمستقیم (شناخت) قابل مشاهده است؟

الف حسین با دیدن دوستش به سمت او می‌رود.

ب فاطمه با نگاه به آینده، به رشته تحصیلی دانشگاهی‌اش می‌اندیشد.

پ کودکان حرکت مادران را با چشم ردیابی می‌کنند.

ت تصاویر زیبای معابر شهری، احساس خوشایندی به شهروندان می‌دهد.

پاسخ الف مستقیم (رفتار)   ب غیرمستقیم (شناخت)   پ مستقیم (رفتار)   ت غیرمستقیم (شناخت)

شناخت چیست؟

● روان‌شناسی نوین در تبیین موضوعات مورد مطالعه، با واژه شناخت، بسیار سر و کار دارد. اما قبل از هر چیز جدول زیر را به عنوان یک پیش‌درآمد مطالعه کنید:

مراحل و سطوح مختلف شناخت		
مثال	توضیح	مراحل
احساس مزه ترش لواشک	استفاده از حواس ۵گانه مانند بینایی، شنوایی، لامسه، چشایی و بویایی است.	احساس
توجه به صدای صحبت کردن یک دوست در شلوغی یک خیابان	انتخاب یک محرک از میان محرک‌های دیگر است.	توجه
دریافت معنای صحبت‌های معلم در کلاس	فهمیدن آنچه که به آن توجه داریم.	ادراک
حفظ کردن شماره تلفن دوست صمیمی	به خاطر سپردن اطلاعاتی که فهمیده‌ایم.	حافظه
استفاده از مواد قانونی برای اثبات بی‌گناهی متهم توسط وکیل	کنار هم گذاشتن اطلاعات و نتیجه‌گیری مناسب است.	استدلال
بررسی مدارک توسط قاضی و صدور رأی محکومیت	نظردادن درباره درستی یا نادرستی امری است.	قضاوت
استفاده از ناخن‌گیر به جای قیچی در کوتاه کردن نخ	پیدا کردن راه‌حلی که می‌تواند مشکل یا مسئله ما را حل کند.	حل مسئله
بررسی رشته‌های دانشگاهی مختلف و انتخاب رشته متناسب با علاقه و رتبه	انتخاب بهترین گزینه برای رسیدن به نتیجه مطلوب است.	تصمیم‌گیری

همان‌طور که در نمودار بالا مشخص است، شناخت، سطوح مختلفی دارد که ساده‌ترین آن، تحریک گیرنده‌های حسی و پیچیده‌ترین آن، استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم‌گیری است؛ در زیر تعریف برخی از سطوح شناخت آمده و در فصل‌های بعدی نیز با سایر تعاریف آشنا خواهید شد.

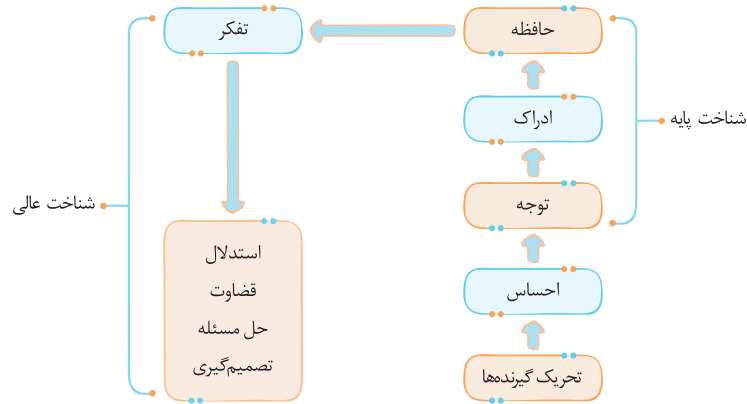
تعریف احساس محیط ما لبریز از محرک‌های مختلف است. این محرک‌ها، گیرنده‌های حسی هم چون گوش و چشم را تحریک می‌کنند که به نتیجه آن احساس می‌گویند.

تعریف ادراک ما به کمک توجه یک یا چند محرک احساس شده را انتخاب می‌کنیم؛ سپس محرک انتخاب‌شده را تعبیر و تفسیر می‌کنیم. به فرایند تفسیر و معنا بخشی به محرک‌های انتخابی، ادراک گفته می‌شود.

● تفسیرهای ما در محفظه‌ای به نام حافظه نگهداری می‌شود.

● انسان‌ها سعی می‌کنند با استفاده از اطلاعات خام موجود در حافظه، استنباط‌های زیادی داشته باشند و به مراتب بالاتر شناخت دست یابند.

تعریف تفکر فرایند استفاده از اطلاعات موجود در حافظه، تفکر نام دارد.

چگونگی شکل‌گیری سطوح مختلف شناخت

- با توجه به نمودار بالا، تفکر شامل مراحل است که عبارتند از: ۱ استدلال ۲ قضاوت ۳ حل مسئله و ۴ تصمیم‌گیری

سؤال (صفحة ۲۲ کتاب درسی) - سؤال

سؤال با توجه به مراحل شکل‌گیری شناخت، تفکر به چه چیزی نیاز دارد؟ آیا فردی که حافظه قوی دارد، متفکر است؟

پاسخ تفکر به توجه، ادراک و حافظه نیاز دارد. لازمه تفکر آن است که از اطلاعات حافظه استنباط‌های زیادی داشته باشیم و با بازنمایی محتویات حافظه، به تفکر برسیم؛ بنابراین باید محتویات حافظه به کمک استدلال، قضاوت و حل مسئله و تصمیم‌گیری به تفکر منتهی شود.

بنابراین:

تعریف شناخت: مراحل توجه تا تصمیم‌گیری را شناخت می‌نامیم.

دو سطح شناخت: شناخت پایه: فرایندهایی همچون توجه، ادراک و حافظه
شناخت عالی: انواع تفکر (استدلال، قضاوت، حل مسئله و تصمیم‌گیری)

نکته هرچه از شناخت پایه به سوی شناخت عالی پیش می‌رویم، عمل پردازش پیچیده‌تر می‌شود.

- پردازش به معنای دریافت و فهم بیش‌تر است و انسان‌ها در پردازش به یک شیوه عمل نمی‌کنند.

شیوه‌های پردازش: پردازش ادراکی: پردازشی که صرفاً بر ویژگی‌های حسی، مانند اندازه و شکل ظاهری محرک تکیه داشته باشد.
پردازش مفهومی: پردازشی که علاوه بر ویژگی‌های حسی، تحت تأثیر ویژگی‌های کیفی قرار دارد. در این پردازش، پردازشگران به مفهوم می‌رسند.

- به بیان ساده پردازش ادراکی به ظاهر اشیا و مسائل توجه می‌کند اما فرد در پردازش مفهومی، از ظاهر فراتر می‌رود و به ویژگی‌های دیگر مثل کیفیت، کارآمدی و ... نیز توجه دارد.

نکته ۱ هرچه پردازش ما مفهومی‌تر باشد، شناخت شکل‌گرفته، پایدارتر و کارآمدتر خواهد بود. رابطه مستقیم!

۲ عالی‌ترین مرتبه شناخت، حل مسئله و تصمیم‌گیری است.

۳ حل مسئله و تصمیم‌گیری مبتنی بر پردازش مفهومی، کارآمدتر از تصمیم‌گیری مبتنی بر پردازش ادراکی است.

فعالیت ۱-۷ (صفحة ۲۳ کتاب درسی)

سؤال سارا ۵ ساله و سپیده ۱۷ ساله با هم خواهند بود و به همراه مادرشان برای خرید لباس به فروشگاه رفته‌اند. سارا با دیدن لباس قرمزی بر خرید آن اصرار دارد. برخلاف سارا، سپیده لباس را از نظر نرمی، کیفیت، دوام و قیمت بررسی می‌کند و سپس تصمیم به خرید می‌گیرد.
کدام تصمیم‌گیری کارآمدتر است؟ چرا؟

پاسخ در این مثال سارا که کودکی ۵ ساله است، تصمیم‌گیری مبتنی بر پردازش ادراکی داشته و به ویژگی‌های ظاهری توجه کرده و سپیده که نوجوانی ۱۷ ساله است، تصمیم‌گیری بر مبنای پردازش مفهومی انجام داده است؛ بنابراین تصمیم‌گیری سپیده کارآمدتر خواهد بود.

روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی

روش	توضیح	مثال
مشاهده	- یکی از روش‌های اصلی جمع‌آوری اطلاعات و توصیف موضوع‌های مختلف است. - بسیاری از محققان با مشاهده، رفتار حیوان‌ها و آدمیان را مطالعه می‌کنند. - مشاهده باید همراه با ثبت دقیق و به دور از تعصب یا پیش‌داوری شخصی باشد. - برخی محققان در محیط آزمایشگاهی به مشاهده رفتار موردنظر می‌پردازند.	- با مشاهده دقیق رفتار حیوان‌ها می‌توان رفتار نوع‌دوستانه را در آن‌ها مطالعه کرد. - با فیلم‌برداری از نوزادان می‌توان جزئیات الگوهای حرکتی آنان را پس از تولد مشاهده و توصیف کرد.
پرسش‌نامه	- اطلاعاتی را که با کمک مشاهده مستقیم نمی‌توان به دست آورد، می‌توان با استفاده از پرسش‌نامه‌ها کسب کرد. - محقق در این روش از خود فرد درباره رفتار یا افکار خاص او می‌پرسد. - پرسش‌نامه‌ها باید دقیق و معتبر باشد و به صورت‌های مختلف نمره‌گذاری می‌شود.	تست‌هایی که میزان ذوق هنری افراد را اندازه‌گیری می‌کند.
مصاحبه	- برخی موضوعات را نمی‌توان به صورت مستقیم، مشاهده یا با کمک پرسش‌نامه‌های از پیش تعیین شده مطالعه کرد؛ محققان در این حالت از روش مصاحبه استفاده می‌کنند. - در مصاحبه، محقق در ضمن گفت‌وگو براساس پاسخ‌های دریافت کرده، پرسش بعدی خود را تعیین و مصاحبه را هدایت می‌کند. - مصاحبه برخلاف گفت‌وگوی معمولی، هدفمند و سازمان‌یافته است.	شرح حال گرفتن یک روان‌شناس از مراجع خود
آزمون	- بیش از هر روشی، افراد عادی جامعه با آزمون‌های روان‌شناختی مواجه می‌شوند. - آزمون‌ها ابزاری برای کمی کردن ویژگی‌های روان‌شناختی هستند. - ساخت آزمون‌ها بسیار دشوار است و فرایند پیچیده‌ای را طی می‌کند. - ابزار آزمون باید دارای ۲ ویژگی مهم باشد: ۱ آزمون‌ها باید دقیقاً چیزی را اندازه‌گیری کند که برای آن ساخته شده‌اند. ۲ آزمون‌ها در دفعات متعدد اجرا باید نمره یکسان یا تقریباً یکسانی به ما بدهند. - استفاده از آزمون‌ها، چگونگی اجرا و تفسیر آن باید در کنار سایر روش‌ها باشد و به دست افراد متخصص انجام شود. - متخصصان نباید مشخصات و اطلاعاتی را که در پژوهش‌های خود در افراد به دست آورده‌اند، به صورت عمومی و برای دیگران منتشر کنند.	ارزیابی دقیق حافظه بلندمدت بیمار ضربه مغزی شده
روش‌های مبتنی بر علم اعصاب	- امروزه روان‌شناسان از شواهد به دست آمده از عملکرد مغز استفاده می‌کنند. - در این روش با استفاده از روش‌هایی مثل تصویربرداری تشدید مغناطیسی (MRT)، نوار مغزی مغناطیسی (MEG) و تحریک مغناطیسی سراسر جمجمه (TMS) به مطالعه دقت مکانی و زمانی مناطق مختلف مغز به هنگام انجام یک فعالیت ذهنی می‌پردازند.	انجام آزمایش MRI مغزی برای بررسی فعالیت مغز در خواب

ایستگاه سؤال

۱ روان‌شناسی را تعریف کنید. ۲ کدام یک از مراحل شناخت پایه نیست؟ ۳ مهیا در خرید تلفن همراه به کیفیت دوربین، قیمت و حافظه آن توجه می‌کند، پردازش او از چه نوعی است؟ ۴ محققی به روستایی وارد می‌شود و برای بررسی فرهنگ آنان ۱ سال با اهالی روستا زندگی می‌کند، روش جمع‌آوری اطلاعات او ..... بوده است. ۵ مصاحبه، ابزار کمی کردن اطلاعات در روان‌شناسی است.	ادراک ☐ احساس ☐ درست ☐ نادرست ☐
پاسخ ۱ علم مطالعه رفتار و فرایندهای ذهنی (شناخت) ۲ احساس ۳ پردازش مفهومی ۴ مشاهده ۵ نادرست (آزمون)	درست ☒

سؤالات تشریحی

درس اول: روان‌شناسی: تعریف و روش مورد مطالعه

سؤالات صحیح / غلط

(خرداد ۱۴۰۳)

- ۱ | منظور از «توصیف»، بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از «چیستی مفهوم و موضوعی» است.
- ۲ | فرضیه برای پذیرفته شدن یا رد شدن، نیازمند آزمایش است.
- ۳ | فرضیه‌ای که مورد تأیید قرار گرفت، همیشه درست و صحیح محسوب می‌شود.
- ۴ | برای یک موضوع یا پدیده، فقط یک نوع تبیین می‌تواند وجود داشته باشد.
- ۵ | در علوم تجربی، رابطه بین پدیده‌های طبیعی بررسی می‌شود.
- ۶ | هر فردی که حافظه قوی دارد، الزاماً متفکر هم هست.
- ۷ | در یک آزمایش تجربی، متغیر هر چیزی است که تغییر می‌کند، مانند نمره.
- ۸ | گفتگوی معمولی بر خلاف مصاحبه، هدفمند و سازمان یافته است.
- ۹ | آزمون‌ها ویژگی‌های روان‌شناختی افراد مثل هوش را به شکل کمی یا عددی درمی‌آورند.
- ۱۰ | تبیین مفاهیم و موضوعات انسانی بسیار آسان‌تر از مفاهیم مادی و فیزیکی است.
- ۱۱ | هنگام دست یافتن به یک تبیین خاص برای یک موضوع یا پدیده، نباید تبیین‌های محتمل یا صحیح دیگر را رد کنیم.
- ۱۲ | نظریه، پاسخ اولیه پژوهشگران به مسئله‌های علمی است.
- ۱۳ | چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع، تأثیر زیادی در مواجهه با آن و بررسی علمی آن دارد.
- ۱۴ | رکن اساسی روش علمی، مشاهده و تجربه است.
- ۱۵ | فرایند استفاده از اطلاعات موجود در حافظه ادراک نام دارد.
- ۱۶ | مشاهده باید همراه با ثبت دقیق و به دور از تعصب یا پیش‌داوری باشد.

سؤالات جای خالی

(خرداد ۱۴۰۳)

- ۱۷ | پردازش ..... علاوه بر ویژگی‌های حسی تحت تأثیر ویژگی‌های کیفی قرار دارد.
- ۱۸ | پاسخ اولیه و سنجیده پژوهشگران به مسئله علمی، ..... نام دارد.
- ۱۹ | این‌که یافته‌های علمی، خصوصی و شخصی نیست؛ اشاره به ویژگی ..... روش علمی دارد.
- ۲۰ | رکن اساسی روش علمی، ..... و ..... است.
- ۲۱ | فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن، به ..... یا ..... تبدیل می‌شوند.
- ۲۲ | محفظه‌ای که تفسیرهای خود از محرک‌های محیطی را در آن نگه‌داری می‌کنیم، ..... نام دارد.
- ۲۳ | به هر نوع فعالیت مورد مشاهده جاندار، ..... می‌گویند.
- ۲۴ | به تحریک گیرنده‌های حسی توسط محرک‌های محیطی، ..... گفته می‌شود.
- ۲۵ | وقتی از مبدأ به سوی مقصد در حال حرکت هستیم، جریان رسیدن به هدف را ..... می‌گویند.
- ۲۶ | دانشمندان سعی می‌کنند تا در توصیف موضوع‌ها و پدیده‌های مختلف، ..... باشند.
- ۲۷ | یک روان‌شناس بالینی، افکار مراجع افسرده‌اش را کندوکاو می‌کند تا علت افسردگی او را بیابد. کار این روان‌شناس در زمینه ..... پدیده مورد نظر می‌باشد که از اهداف علوم تجربی است.
- ۲۸ | پژوهش‌های دانشمندان با ..... شروع می‌شود.
- ۲۹ | عبارت «تأثیری خوابی بر عملکرد حافظه مثبت است یا منفی؟» نمونه‌ای از ..... است.
- ۳۰ | می‌توان گفت .....، بیان چرایی اتفاق افتادن یک پدیده است.
- ۳۱ | سومین مرحله از شناخت پایه، ..... نام دارد.
- ۳۲ | افراد عادی جامعه بیش از هر روش جمع‌آوری اطلاعاتی با ..... مواجه شده‌اند.
- ۳۳ | برخلاف گفتگوهای معمولی، ..... هدفمند و سازمان یافته است.

سؤالات چهار گزینه‌ای

۳۴ | روان‌شناسی قصد دارد با استفاده از روش علمی، رابطه بین مدت زمان ورزش روزانه با میزان فشار روانی دانش‌آموزان را بررسی کند. درستی یا

(اردیبهشت ۱۴۰۳)

نادرستی عبارت‌های زیر، به ترتیب کدام است؟

- متغیرهای پژوهش مدت زمان ورزش، میزان فشار روانی و دانش‌آموزان است.
  - برای ابهام‌زدایی و ارائه یک معنی واحد و مشترک، متغیرهای پژوهش به صورت عملیاتی تعریف می‌شوند.
  - طبق قواعد مشخص، منحصربه‌فرد و مبنی بردیافت شخصی، رابطه بین متغیرها تبیین می‌شود.
  - با استفاده از مصاحبه یا پرسشنامه می‌توان متغیرها را به طور دقیق و مستقیم مشاهده و اندازه گرفت.
- ۱ درست - نادرست - درست - درست
 ۲ درست - نادرست - درست - درست
 ۳ نادرست - درست - نادرست - نادرست
 ۴ نادرست - درست - نادرست - درست

۳۵ | کدام مورد به ترتیب مصداق کامل‌تری برای «مسئله»، «فرضیه»، و «نظریه» ارائه نموده است؟

(دی ۱۴۰۲)

- ۱ کودکان با هوش بالا در مدرسه با چالش‌های بیش‌تری مواجه می‌شوند. - استفاده مستمر از مهارت‌های کنترل خشم، پیامدهای مثبتی در زندگی خانوادگی دارد. - اندازه‌گیری هوشبهر کودکان
- ۲ نوجوانان در تصمیم‌گیری با چه مشکلاتی روبه‌رو هستند؟ - روش تدریس مشارکتی موجب بهبود عملکرد حافظه دانش‌آموزان می‌شود. - رشد شناختی کودکان
- ۳ پیامدهای منفی عدم استفاده از مهارت‌های تفکر چیست؟ - روش‌های مؤثر بر کاهش استرس افراد چیست؟ - رشد روانی - اجتماعی کودکان
- ۴ دلایل فراموشی مطالب درسی چیست؟ - سبک‌های تصمیم‌گیری ناکارآمد چه پیامدهایی دارد؟ - رشد روانی - اجتماعی کودکان

۳۶ | چه ارتباطی میان منابع کسب آگاهی و معرفت وجود دارد؟

- ۱ متقابل   ۲ متضاد   ۳ مکمل   ۴ مخالف

(داخل ۱۴۰۰)

۳۷ | کدام عبارت، در خصوص قوانین روان‌شناسی به عنوان یک علم تجربی درست است؟

- ۱ اصل روان‌شناسی از ترکیب نظریه‌های مختلف به دست می‌آید.
- ۲ در پژوهش روان‌شناسی پاسخ نخست به مسئله پژوهشی، قانون است.
- ۳ فرضیه‌ای که در پژوهش‌های روان‌شناسی تایید شود، به عنوان قانون پذیرفته می‌شود.
- ۴ روان‌شناسان یک اصل را به طور تجربی آزمون می‌کنند تا درستی آن را مشخص کنند.

۳۸ | کدام یک از علوم تجربی در پیش‌بینی و کنترل پدیده‌ها با دشواری بیش‌تری روبه‌رو است؟ چرا؟

- ۱ علوم انسانی، به دلیل پیچیدگی و دشواری توصیف و تبیین در موضوع‌های مختلف این علم است.
- ۲ علوم انسانی، زیرا پدیده‌ها از قوانین و مقررات خاصی پیروی می‌کنند.
- ۳ علوم طبیعی، به دلیل پیچیدگی و دشواری توصیف و تبیین در موضوع‌های مختلف این علم است.
- ۴ علوم طبیعی، زیرا پدیده‌ها تحت تأثیر علل گوناگونی قرار دارند.

۳۹ | کدام ویژگی باعث می‌شود تا روش علمی هدفمند باشد؟

- ۱ نظام‌دار بودن   ۲ جست‌وجو   ۳ ابهام‌زدایی   ۴ فرایندبودن

۴۰ | یک روان‌شناس قصد دارد در یک پژوهش علمی، اضطراب به بیماری کووید-۱۹ (کرونا) را در بین بزرگسالان بررسی کند. کدام مورد، برای این‌که

(داخل ۱۴۰۰)

خوانندگان این پژوهش مفهوم اضطراب ابتلاء به این بیماری را تقریباً به طور مشابه درک کنند، لازم است؟

- ۱ توصیف   ۲ ارائه فرضیه   ۳ تعریف نظری   ۴ تعریف عملیاتی

۴۱ | کدام گزینه، «شناخت» محسوب نمی‌شود؟

- ۱ قضاوت   ۲ استدلال   ۳ ادراک   ۴ احساس

۴۲ | روش تحقیق «مشاهده»، کدامیک از اهداف علم روان‌شناسی را محقق می‌سازد؟

- ۱ توصیف   ۲ تبیین   ۳ پیش‌بینی   ۴ کنترل

۴۳ | در پاسخ به این سؤال که «چرا یک فرد وقتی که در جمع قرار می‌گیرد، متفاوت از سایر موقعیت‌ها عمل می‌کند» کدام هدف علم روان‌شناسی دنبال

(داخل ۱۴۰۰)

می‌شود؟

- ۱ تبیین   ۲ توصیف   ۳ پیش‌بینی   ۴ کنترل

(خارج ۱۴۰۰)

۴۴ | کدام مورد، در خصوص شناخت درست است؟

- ۱ | پردازش مفهومی دریافتن بهترین راه حل برای رسیدن به هدف کارآمدتر است.
- ۲ | پردازش مفهومی تنها از طریق خصوصیات کیفی محرک صورت می‌گیرد.
- ۳ | توجه به محرک بالاترین مرحله شناخت ناشی از پردازش ادراکی است.
- ۴ | روش پردازش ادراکی محرک‌ها در همه انسان‌ها یکسان است.

۴۵ | حاصل پژوهش یک روان‌شناس به صورت زیر بیان شده است. این پژوهش، کدام هدف علم روان‌شناسی را نشان می‌دهد؟

«هر چه پسر بچه‌ای در ۹ سالگی برنامه‌های خشونت‌بار بیش‌تری دیده باشد، احتمال پرخاشگر بودنش در ۱۹ سالگی بیش‌تر خواهد بود.»

- ۱ | توصیف
- ۲ | تبیین
- ۳ | پیش‌بینی
- ۴ | کنترل

(داخل ۹۹)

۴۶ | دانشمندان از طریق تعریف عملیاتی، کدام فعالیت علمی را انجام می‌دهند؟

- ۱ | پدیده‌های طبیعی را پیش‌بینی می‌کنند.
- ۲ | نحوه اندازه‌گیری متغیرها را مشخص می‌کنند.
- ۳ | ارتباط بین دو یا چند متغیر را روشن می‌کنند.
- ۴ | فرضیه‌ای که به طور تجربی قابل بررسی است ارائه می‌کنند.

۴۷ | روان‌شناس در توصیف علمی پدیده‌ها باید بی‌طرف باشد. کدام گزینه بیانگر این موضوع است؟

- ۱ | چگونگی توصیف هر دانشمند از یک موضوع، تأثیر زیادی در مواجهه با آن موضوع و بررسی علمی آن دارد.
- ۲ | توجه نکردن به تبیین‌های محتمل یا صحیح دیگر
- ۳ | روان‌شناس تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها، نظریات، ارزش‌ها و جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش نباشد.
- ۴ | رد کردن پیش‌فرض‌ها و نظریات پذیرفته شده در هر علم

۴۸ | فرایند استفاده از اطلاعات موجود در حافظه، چه نامیده می‌شود؟

- ۱ | ادراک
- ۲ | احساس
- ۳ | توجه
- ۴ | تفکر

۴۹ | (خلافت - دودین - نشست - یادگیری)، به ترتیب در کدام حیطه علم روان‌شناسی قرار دارند؟

- ۱ | شناخت - رفتار - شناخت
- ۲ | رفتار - رفتار - شناخت
- ۳ | شناخت - رفتار - رفتار
- ۴ | رفتار - رفتار - شناخت

۵۰ | ادعای دانشمندان علوم تجربی در مواجهه با مسائل غیرقابل مشاهده باید چه باشد؟

- ۱ | نمی‌توانم
- ۲ | نمی‌بینم
- ۳ | نمی‌خواهم
- ۴ | نمی‌دانم

۵۱ | ناصر برای سنجش هوش خود به مؤسسه‌ای مراجعه کرد. پس از پایان سنجش معلوم شد که آزمون مذکور، استعداد ناصر را سنجیده است نه هوش او را.

کدام ویژگی در این آزمون رعایت نشده است؟

- ۱ | استفاده از آزمون‌ها، چگونگی اجرا و تفسیر آن باید در کنار سایر روش‌ها باشد.
- ۲ | استفاده از آزمون‌ها به دست افراد متخصص انجام شود.
- ۳ | آزمون‌ها باید دقیقاً همان چیزی را اندازه‌گیری کنند که برای آن ساخته شده‌اند.
- ۴ | آزمون‌ها در دفعات متعدد اجرا، باید نمره یکسان یا تقریباً یکسانی به ما بدهند.

۵۲ | سوسن قصد دارد برای هدیه تولد برادر پنج ساله خود، یک کامیون اسباب‌بازی بزرگ و ارزان قیمت تهیه کند. چرا سوسن با وجود علاقه زیادی که به

برادر خود دارد، هدیه گران قیمت نمی‌خرد؟

- ۱ | سوسن می‌داند که برادرش پردازش ادراکی دارد و کیفیت و دوام هدیه برایش مهم‌تر است.
- ۲ | سوسن می‌داند که برادرش پردازش ادراکی دارد و به اندازه و شکل ظاهری هدیه بیش‌تر اهمیت می‌دهد.
- ۳ | سوسن می‌داند که برادرش پردازش مفهومی دارد و به خصوصیات کیفی هدیه بیش‌تر اهمیت می‌دهد.
- ۴ | سوسن می‌داند که برادرش پردازش مفهومی دارد و ظاهر هدیه برایش مهم‌تر است.

۵۳ | افراد عادی جامعه با کدام روش جمع‌آوری اطلاعات بیش‌تر مواجه شده‌اند؟

- ۱ | مشاهده
- ۲ | پرسش‌نامه
- ۳ | مصاحبه
- ۴ | آزمون

۵۴ | کدام سطح شناخت در عبارت زیر مشاهده می‌شود؟ چرا؟

«آن چه الآن در مقابل خود می‌بینم، یک کتاب و خودکار است.»

- ۱ | شناخت پایه، زیرا محرک محیطی تفسیر و تعبیر شده است.
- ۲ | شناخت پایه، زیرا اطلاعات موجود در حافظه دستکاری شده است.
- ۳ | شناخت عالی، زیرا استدلال و قضاوت صورت گرفته است.
- ۴ | شناخت عالی، زیرا اطلاعات خام موجود در حافظه مورد پردازش قرار گرفته است.

۵۵ | یک دانشمند چگونه موقعیت‌های ناشناخته و مجهول را شناسایی می‌کند؟

- ۱ | با روش تجربی   ۲ | با طرح مسئله   ۳ | با جست‌وجو   ۴ | با روشن‌سازی و ابهام‌زدایی

(داخل ۱۴۰۱)

۵۶ | درست «د» یا نادرست «ن» بودن جمله‌های زیر، به ترتیب کدام است؟

- قانون، نظامی مشخص و تابع قواعد برای طرح فرضیه است.
- فرضیه، ابزار معتبر و پذیرفته شده برای اندازه‌گیری متغیرها است.
- اصل، گزاره‌ای است که قبول یا رد آن مستلزم مشاهده تجربی است.
- نظریه، مجموعه یکپارچه‌ای از مسئله و سؤال‌های نظری درباره یک موضوع است.

- ۱ | ن - د - د - د   ۲ | د - د - ن - د   ۳ | ن - ن - د - ن   ۴ | ن - ن - ن - ن

(خارج ۱۴۰۱)

۵۷ | عبارات زیر، به ترتیب با کدام مورد هماهنگی دارد؟

- استفاده از ویتامین D با تقویت سیستم ایمنی بدن، شانس ابتلا به کرونا ویروس را کاهش می‌دهد.
  - پزشکان و پژوهشگران حوزه سلامت در حال آزمایش برای یافتن داروی قطعی برای درمان انواع سویه‌های کرونا هستند.
  - طبق تأیید سازمان بهداشت جهانی، واکسیناسیون کووید ۱۹، مرگ‌ومیر ناشی از کرونا را تا حد زیادی کاهش می‌دهد.
- ۱ | فرضیه - مسئله - قانون   ۲ | مسئله - فرضیه - نظریه   ۳ | قانون - مسئله - نظریه   ۴ | فرضیه - مسئله - فرضیه

(داخل ۱۴۰۲)

۵۸ | هر کدام از موارد زیر، به ترتیب، به کدام هدف علم روان‌شناسی اشاره دارد؟

- استفاده از روش‌ها و فنون تقویت حافظه
- ویژگی‌های حافظه کاری در نظام شناختی انسان
- برآورد عملکرد حافظه، یک هفته پس از به خاطر سپردن مطالب
- علل فراموشی مطالب درسی در جلسه آزمون

- ۱ | تبیین - توصیف - کنترل - تبیین   ۲ | تبیین - مشاهده - کنترل - توصیف
- ۳ | کنترل - مشاهده - پیش‌بینی - تبیین   ۴ | کنترل - توصیف - پیش‌بینی - تبیین

(خارج ۱۴۰۲)

۵۹ | هر یک از ویژگی‌های زیر، به ترتیب با کدام روش جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی، تناسب بیشتری دارد؟

- طرح پرسش‌ها براساس پاسخ‌های ارائه شده قبلی
  - استفاده از سؤالات مشخص و از قبل برنامه‌ریزی شده
  - مشاهده - پرسش‌نامه - مصاحبه - پرسش‌نامه
  - مشاهده - پرسش‌نامه - مصاحبه - کنترل - تبیین
- ۱ | مشاهده - پرسش‌نامه - مصاحبه - پرسش‌نامه   ۲ | پرسش‌نامه - مصاحبه - مشاهده - آزمون
- ۳ | مصاحبه - آزمون - پرسش‌نامه - مشاهده   ۴ | آزمون - مشاهده - آزمون - مصاحبه

سؤالات دوگزینه‌ای

(خرداد ۱۴۰۳)

۶۰ | گذشت زمان باعث تضعیف حافظه می‌شود. (مسئله - فرضیه)

۶۱ | مجموعه‌ای از قوانین علمی، (اصول - نظریه) نامیده می‌شود.

۶۲ | تبیین به بیان (چیستی - چرایی) یک پدیده می‌پردازد.

۶۳ | دانشمندان با توجه به دانش و تجربه‌های قبلی خود و هم‌چنین با استفاده از قوه تخیلشان سعی می‌کنند (نظریه - فرضیه) را ارائه دهند.

۶۴ | منظور از (روش علمی - علم تجربی)، فرایند جست‌وجوی باقاعده و نظام‌دار برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین است.

۶۵ | پژوهش‌های دانشمندان با (طرح فرضیه - طرح مسئله) شروع می‌شود.

۶۶ | به فرایند تفسیر و معنابخشی به محرک‌های انتخابی، (احساس - ادراک) گفته می‌شود.

۶۷ | اطلاعات خام موجود در حافظه، پیش‌نیاز (تفکر - ادراک) است.

۶۸ | اطلاعاتی را که با کمک مشاهده مستقیم نمی‌توان به دست آورد، می‌توان با استفاده از (مصاحبه - پرسش‌نامه) کسب کرد.

۶۹ | بیش‌تر اطلاعات موجود در فیلم‌های مستند حیات وحش از طریق (مشاهده - پرسش‌نامه) جمع‌آوری شده است.

۷۰ | فرایند توجه تا تصمیم‌گیری، (تفکر - شناخت) نامیده می‌شود.

۷۱ | پردازشی که تحت تأثیر ویژگی‌های حسی و کیفی قرار داشته باشد، پردازش (ادراکی - مفهومی) است.

- ۷۲ | وقتی همه اصول حافظه کنار یکدیگر بیایند، (نظریه‌های - قوانین) فراموشی را شکل می‌دهند.
- ۷۳ | کنترل و پیش‌بینی در علوم (طبیعی - انسانی) نسبت به بسیاری از علوم تجربی دیگر، با دشواری‌های بیش‌تری روبه‌رو است.
- ۷۴ | «روان‌شناسی شخصیت بر صفات و خصوصیات نسبتاً باثبات افراد تمرکز دارد». این جمله بیانگر (توصیف - تبیین) روان‌شناسی شخصیت است.
- ۷۵ | دانشمندان علوم تجربی، دیگر منابع کسب آگاهی و معرفت را (درست - نادرست) می‌دانند.
- ۷۶ | برای رسیدن به مفهومی (مشترک - غیرمشترک) از متغیرها، از تعریف عملیاتی استفاده می‌شود.
- ۷۷ | «فرایندهای ذهنی» از اموری هستند که به شکل غیرمستقیم قابل مشاهده (نیستند - هستند).
- ۷۸ | تعبیر و تفسیر محرک انتخاب‌شده، (توجه - ادراک) نامیده می‌شود.
- ۷۹ | انسان‌ها سعی می‌کنند با استفاده از اطلاعات خام موجود در (حافظه - ادراک) به مراتب بالاتر شناخت دست یابند.
- ۸۰ | پردازش (ادراکی - مفهومی) موجب شکل‌گیری شناخت پایدارتر و کارآمدتر خواهد بود.

سؤالات پاسخ کوتاه

- ۸۱ | هر یک از عبارات‌های زیر به کدام یک از اجزای تعریف جامع روان‌شناسی اشاره دارد؟
امیر به سوی مدرسه می‌رود و به انتخاب رشته دانشگاه، می‌اندیشد.
(خرداد ۱۴۰۳)
- ۸۲ | «هدفمندی و سازمان یافته بودن» جزء کدام یک از روش‌های جمع‌آوری اطلاعات در روان‌شناسی می‌باشد؟
(خرداد ۱۴۰۳)
- ۸۳ | در مثال‌های زیر، از کدام منبع کسب معرفت استفاده شده است؟
- آ | یاسر برای پی بردن به نظم جهان، از فضایی علم منطق استفاده می‌کند: .....
- ب | شیمیا دلشوره دارد و حدس می‌زند که اتفاق بدی بیفتد: .....
- پ | رضا برای کسب اطلاعات بیش‌تر در مورد خورشید و سایر ستارگان به قرآن مراجعه کرد: .....
- ت | رامین یک روان‌شناس تجربی است و در پژوهش‌های خود از این منبع استفاده می‌کند: .....
- ۸۴ | در جمله «زیر (احساس) و (ادراک) را مشخص کنید.
«مینا صدای مهمانی را که به منزل آنان وارد می‌شود، می‌شنود و می‌گوید خاله مریم آمد.»
- ۸۵ | در عبارات زیر، شناخت پایه و شناخت عالی را مشخص کنید.
- آ | انتخاب یک یا چند محرک احساس شده: .....
- ب | ارزیابی و بررسی کفش‌های مختلف به هنگام خرید و انتخاب یکی از آن‌ها: .....
- ۸۶ | فرضیه تأییدشده چه نامیده می‌شود؟
- ۸۷ | دو ویژگی روش علمی را نام ببرید.
- ۸۸ | جامع‌ترین و کامل‌ترین تعریف از «روان‌شناسی» را بنویسید.
- ۸۹ | به مثال‌های زیر توجه کنید و بگویید کدام یک از آن‌ها به صورت مستقیم و کدام یک به صورت غیرمستقیم قابل مشاهده است؟
- آ | عشق و علاقه مادر به فرزند: .....
- ب | در آغوش گرفتن فرزند: .....
- ۹۰ | در چه صورت، فرضیه مورد تأیید دانشمندان قرار می‌گیرد؟
- ۹۱ | بعضی افراد معتقدند که با استفاده از کریستال‌های کوارتز می‌توانند بیماران را شفا دهند. آیا این کار در حیطه روش علمی قرار می‌گیرد؟ چرا؟
- ۹۲ | «تفکر» چیست؟
- ۹۳ | آرمان و کیوان برای خرید کتاب به کتاب‌فروشی رفته‌اند. آرمان به دنبال کتاب‌هایی با محتوای موردنیاز و نویسنده و ناشر معتبر می‌گردد؛ ولی کیوان به دنبال کتاب‌هایی با طرح و رنگ و جلد زیبا است. نوع پردازش آرمان و کیوان چیست؟
- ۹۴ | آقای هاشمی آموزگار کلاس اول ابتدایی است. وی در زنگ تفریح به‌طور نامحسوس، رفتار دانش‌آموزانش را در حیطه مدرسه تحت نظر می‌گیرد. آقای هاشمی از کدام روش جمع‌آوری اطلاعات استفاده کرده و کدام هدف علم تجربی را دنبال می‌کند؟
- ۹۵ | چه نوع اطلاعاتی از طریق مصاحبه جمع‌آوری می‌شود؟
- ۹۶ | مصاحبه چه تفاوتی با گفت‌وگوی معمولی دارد؟

۹۷ | آزمون‌ها، ویژگی‌های روان‌شناختی افراد را به چه صورت اندازه‌گیری می‌کنند؟

۹۸ | مارال برای تعیین بهره‌هوشی خود، آزمون ریون را انجام داد و نمره ۵۷ کسب کرد. مارال کدام ویژگی روش علمی را رعایت کرده است؟

۹۹ | خانم کریمی به هنگام شست‌وشوی منزل، هیچگاه اسید(جرم‌گیر) و باز (سفیدکننده) را با هم مخلوط نمی‌کند؛ زیرا می‌داند آسیب‌های جدی به سیستم

تنفسی وارد می‌شود. رفتار خانم کریمی بیانگر کدام هدف علم تجربی است؟

۱۰۰ | کدام یک از علوم انسانی و طبیعی، در پیش‌بینی و کنترل پدیده‌ها با دشواری بیش‌تری روبه‌رو هستند؟ چرا؟

۱۰۱ | چرا دانشمندان علوم تجربی، دیگر منابع کسب آگاهی و معرفت را نادرست می‌دانند؟

۱۰۲ | نمودار زیر را تکمیل نمایید.

۱۰۳ | دو مورد از روش‌های کسب آگاهی و معرفت را نام ببرید.

۱۰۴ | نظریه را تعریف کنید.

۱۰۵ | ادراک را تعریف نمایید.

سوالات پاسخ بلند

۱۰۶ | «علم تجربی» را تعریف کنید.

۱۰۷ | مراحل روش علمی را به ترتیب نام برده، توضیح دهید.

۱۰۸ | تفاوت توصیف علمی با تبیین علمی چیست؟

۱۰۹ | دو شرط یک توصیف علمی را بنویسید.

۱۱۰ | چرا در روان‌شناسی با تبیین‌های متفاوتی از موضوعات مربوط به انسان روبه‌رو می‌شویم؟

۱۱۱ | به هنگام مواجهه با مسئله، مهم‌ترین تفاوت دانشمند با فرد عادی چیست؟

۱۱۲ | در چه صورت ممکن است دانشمندان فرضیه تأییدشده‌ای را کنار گذاشته و نادرست تلقی کنند؟

۱۱۳ | چرا پیش‌بینی و کنترل پدیده‌های روان‌شناختی دشوارتر از مفاهیم فیزیکی است؟

۱۱۴ | رکن اساسی روش علمی چیست؟ یعنی چه؟ توضیح دهید.

۱۱۵ | کدام منابع کسب آگاهی و معرفت، پایه و اساس نظریه‌های علمی را تشکیل می‌دهند؟

۱۱۶ | منظور از «روش علمی» چیست؟ تعریف کنید.

۱۱۷ | سه فایده تعریف عملیاتی متغیر را بنویسید.

۱۱۸ | تعریف مفهومی و تعریف عملیاتی «هوش» را بنویسید.

۱۱۹ | اگر فردی با روشی خاص (مثلاً لمس دیگران و یا دادن انرژی) بتواند علائم بیماری بعضی اشخاص را برطرف کند، آیا شیوه او در مجموعه روش علمی

قرار می‌گیرد؟ چرا؟

۱۲۰ | تعریف عملیاتی کدام یک از واژگان زیر سخت‌تر است؟ چرا؟

آنزیم، انگیزه پیشرفت، سلول، ریزگرد، نوع دوستی، سازشکاری

۱۲۱ | چرا رسیدن به یافته‌های تکرارپذیر در علوم انسانی دشوارتر از علوم طبیعی است؟ دلایل خود را بیان کنید.

۱۲۲ | چرا در برخی مسائل علمی و یا حتی تعریف یک علم مانند روان‌شناسی، نمی‌توان به یک نظریه واحد رسید؟ دلایل خود را بیان کنید.

۱۲۳ | پردازش چیست و چه زمانی عمل پردازش پیچیده‌تر می‌شود؟

۱۲۴ | دو شرط انجام صحیح مشاهده در روان‌شناسی را بنویسید.

۱۲۵ | سه شرط لازم برای استفاده، اجرا و تفسیر آزمون‌ها چیست؟ ذکر کنید.

۱۲۶ | توصیف و تبیین، از اهداف علم روان‌شناسی را مقایسه نمایید.

۱۲۷ | چرا تاکنون استفاده از روش علمی دانشمندان را قادر به این نساخته است تا تمام پرسش‌های بشر را پاسخ دهند؟

۱۲۸ | پردازش ادراکی و پردازش مفهومی چه تفاوتی دارند؟

۴
بخش

پاسخ‌نامه

- ۴۱ | گزینه (۴)، چون پدیده «احساس» در حد‌گیرنده‌های حسی عمل می‌کند و به قشر خاکستری مغز وارد نمی‌شود، شناخت محسوب نمی‌شود.
- ۴۲ | گزینه (۱)، مشاهده یکی از روش‌های اصلی جمع‌آوری اطلاعات و توصیف موضوع‌های مختلف است.
- ۴۳ | گزینه (۱)، تبیین به بیان چرایی اتفاق افتادن یک پدیده می‌پردازد. در واقع، هر دانشمند زمانی که یک پدیده را تبیین می‌کند، در حال بیان علل اتفاق افتادن آن پدیده در جهان است.
- ۴۴ | گزینه (۱)، هر چه پردازش ما مفهومی‌تر باشد، شناخت شکل‌گرفته، پایدارتر و کارآمدتر خواهد بود.
- ۴۵ | گزینه (۳)، پژوهشگر به پیش‌بینی رفتار پسر بچه در ۱۹ سالگی پرداخته است.
- ۴۶ | گزینه (۲)، در روش علمی و برای انجام یک آزمایش صحیح و همچنین سهولت در اندازه‌گیری‌ها، باید متغیرهای موردنظر، به شکل دقیق، شفاف و قابل اندازه‌گیری، تعریف شوند.
- ۴۷ | گزینه (۳)، روان‌شناسان همانند سایر دانشمندان علوم تجربی، غالباً تحت تأثیر پیش‌فرض‌ها، نظریات پذیرفته‌شده در هر علم، ارزش‌ها و هم‌چنین جهت‌گیری‌های موجود در ذهن خویش هستند که این امر، بر مشاهده و دقت آن‌ها تأثیر جدی می‌گذارد.
- ۴۸ | گزینه (۴)، فرایند استفاده از اطلاعات موجود در حافظه، «تفکر» نام دارد.
- ۴۹ | گزینه (۱)، خلاقیت و یادگیری، شناخت یا فرایند ذهنی هستند و دوییدن و نشستن، رفتار قابل مشاهده هستند.
- ۵۰ | گزینه (۴)، تنها چیزی که علم تجربی در مواجهه با مسائل غیرقابل مشاهده می‌تواند ادعا کند، «نمی‌دانم» است و برای کسب معرفت و دانش دربارهٔ موجودات غیرقابل مشاهده (غیرمحسوس)، باید از تبیین‌های مستند به دیگر منابع معرفتی استفاده کرد.
- ۵۱ | گزینه (۳)، آزمون‌ها باید دقیقاً همان چیزی را اندازه‌گیری کنند که برای آن ساخته شده‌اند.
- ۵۲ | گزینه (۲)، انسان‌ها در پردازش به یک شیوه عمل نمی‌کنند. کودکان دارای پردازش ادراکی هستند؛ یعنی بر ویژگی‌های حسی، مانند اندازه و شکل ظاهری محرک تکیه می‌کنند.
- ۵۳ | گزینه (۴)، شاید بیش از هر روشی، افراد عادی جامعه با استفاده از آزمون‌های روان‌شناختی مواجه شده باشند.
- ۵۴ | گزینه (۱)، به فرایند تفسیر و معنابخشی به محرک‌های انتخابی، «ادراک» گفته می‌شود.
- ۵۵ | گزینه (۲)، دانشمند با طرح مسئله، موقعیت‌های ناشناخته و مجهول را شناسایی می‌کند و سپس با روش‌های تجربی، سعی می‌کند تا به آن‌ها پاسخ داده و این موقعیت‌ها را روشن سازد.
- ۵۶ | گزینه (۴)

بررسی عبارات‌های نادرست:

- فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن به قانون یا اصل تبدیل می‌شوند.
- فرضیه، پاسخ اولیه پژوهشگران به مسأله‌های علمی است.

- ۱ | صحیح
- ۲ | صحیح
- ۳ | غلط (محسوب نمی‌شود).
- ۴ | غلط (چند تبیین) | صحیح
- ۵ | صحیح
- ۶ | غلط (متفکر نیست)
- ۷ | صحیح
- ۸ | غلط (برعکس)
- ۹ | صحیح
- ۱۰ | غلط (برعکس)
- ۱۱ | صحیح
- ۱۲ | غلط (فرضیه)
- ۱۳ | صحیح
- ۱۴ | صحیح
- ۱۵ | غلط (تفکر)
- ۱۶ | صحیح
- ۱۷ | مفهومی
- ۱۸ | فرضیه
- ۱۹ | تکرارپذیری
- ۲۰ | مشاهده و تجربه
- ۲۱ | قانون یا اصل
- ۲۲ | حافظه
- ۲۳ | رفتار
- ۲۴ | احساس
- ۲۵ | فرایند
- ۲۶ | دقیق و بی‌طرف
- ۲۷ | تبیین
- ۲۸ | مسئله
- ۲۹ | مسئله
- ۳۰ | تبیین
- ۳۱ | حافظه
- ۳۲ | آزمون
- ۳۳ | مصاحبه
- ۳۴ | گزینه (۳)

بررسی عبارات‌های نادرست:

- میزان فشار روانی عاملی قابل اندازه‌گیری دقیق نیست.
- عبارت «مبنی بردیافت شخصی» در این عبارت نادرست است.
- امکان مشاهده مستقیم در روش مصاحبه و پرسشنامه وجود ندارد.
- ۳۵ | گزینه (۲)، در علوم تجربی، برخی مفاهیم مانند مسئله، فرضیه و نظریه کاربرد فراوان دارند: مسئله اولین گام یک پژوهش است؛ در واقع پژوهش‌های دانشمندان با طرح مسئله آغاز می‌شود. مسئله به شکل سؤال مطرح می‌شود. (رد گزینه ۱)
- فرضیه پاسخ اولیه و تا حد ممکن سنجیده‌ایست که در پاسخ به مسئله می‌آید و معمولاً به صورت یک جمله خبری است. (رد گزینه‌های ۳ و ۴)
- نظریه نیز مجموعه‌ای منسجم از اصول و قوانین علمی دربارهٔ یک موضوع است. (قسمت آخر همهٔ گزینه‌ها صحیح است.)
- ۳۶ | گزینه (۳)، اگرچه منابع کسب آگاهی و معرفت، هر یک ویژگی‌های مخصوص به خود را دارند؛ اما می‌توانند تکمیل‌کننده جنبه‌های مختلف آگاهی و معرفت باشند.
- ۳۷ | گزینه (۳)، فرضیه‌ای که در پژوهش‌های روان‌شناسی تأیید شود، به عنوان قانون پذیرفته می‌شود.
- ۳۸ | گزینه (۱)، به دلیل پیچیدگی و دشواری توصیف و تبیین در موضوع‌های مختلف علوم انسانی است.
- ۳۹ | گزینه (۲)، در روش علمی همواره به دنبال جست‌وجوی چیزی هستیم. در جست‌وجوی چیزی بودن باعث می‌شود تا روش علمی، هدفمند باشد.
- ۴۰ | گزینه (۴)، تعریف عملیاتی باید به گونه‌ای باشد که همهٔ افراد با مطالعهٔ آن به برداشت یکسان و یا تقریباً یکسانی از متغیر مورد نظر برسند.

۶۰ فرضیه	۶۱ نظریه
۶۲ چرایی	۶۳ فرضیه
۶۴ روش علمی	۶۵ طرح مسئله
۶۶ ادراک	۶۷ تفکر
۶۸ پرسش‌نامه	۶۹ مشاهده
۷۰ شناخت	۷۱ مفهومی
۷۲ نظریه‌های	۷۳ انسانی
۷۴ توصیف	۷۵ غلط
۷۶ مشترک	۷۷ هستند
۷۸ ادراک	۷۹ حافظه
۸۰ مفهومی	
۸۱ رفتار - فرایندهای ذهنی (شناخت)	
۸۲ مصاحبه	
۸۳ آ عقل (روش‌های فلسفی)	
ب شهود و دریافت درونی	
پ استناد به وحی و آیات الهی	
ت روش علمی	
۸۴ شنیدن صدای مهمان: احساس شناختن مهمان و این‌که خاله مریم آمده: ادراک	
۸۵ آ شناخت پایه. انتخاب یک یا چند محرک احساس شده، «توجه» نامیده می‌شود که در حیطه شناخت پایه قرار دارد.	
ب شناخت عالی. چون با تصمیم‌گیری سروکار دارد، پس شناخت عالی است.	
۸۶ اصل یا قانون	
۸۷ تعریف عملیاتی متغیر - تکرارپذیری یافته‌های دیگران	
۸۸ علم مطالعه رفتار و فرایندهای ذهنی (شناخت)	
۸۹ آ عشق و علاقه مادر به فرزند: چون یک فرایند ذهنی است، پس به‌طور غیرمستقیم قابل مشاهده است.	
ب در آغوش گرفتن فرزند: چون یک رفتار است، پس به‌طور مستقیم قابل مشاهده است.	
۹۰ فرضیه‌ها مورد آزمایش قرار می‌گیرند. اگر میان پاسخ اولیه و یافته‌های علم تجربی، همخوانی وجود داشته باشد، فرضیه تأیید می‌شود.	
۹۱ خیر: زیرا توسط دیگران قابل تکرار نیست و ویژگی تکرارپذیری را ندارد.	
۹۲ فرایند استفاده (دستکاری، بازاریابی، بازمابلی) از اطلاعات موجود در حافظه.	
۹۳ آرمان پردازش مفهومی و کیوان پردازش ادراکی دارد.	
۹۴ روش مشاهده طبیعی و به دنبال توصیف رفتار دانش آموزان است.	
۹۵ موضوعاتی را که نمی‌توان به‌صورت مستقیم مشاهده و یا با کمک پرسش‌نامه‌های از پیش تعیین شده مطالعه کرد.	
۹۶ مصاحبه برخلاف گفت‌وگوی معمولی، هدفمند و سازمان یافته است.	
۹۷ به صورت کمی یا عددی	
۹۸ تعریف عملیاتی	

● برای پذیرش پاسخ‌های اولیه ارائه شده به مسأله‌های علمی و تأیید یک فرضیه، باید آن پاسخ‌ها را براساس مشاهدات تجربی، بیازماییم.

● مجموعه‌ای منسجم از اصول و قوانین علمی درباره یک موضوع نظریه را شکل می‌دهد.

۵۷ | گزینه (۱)، فرضیه پاسخ اولیه پژوهشگران به مسائل علمی است ← استفاده از ویتامین D با تقویت سیستم ایمنی بدن، شانس ابتلا به کرونا ویروس را کاهش می‌دهد. / پژوهش‌های دانشمندان با طرح مسأله آغاز می‌شود. ← پزشکان و پژوهشگران حوزه سلامت در حال آزمایش برای یافتن داروی قطعی برای درمان انواع سویه‌های کرونا هستند. / فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن به قانون یا اصل تبدیل می‌شوند ← طبق تأیید سازمان بهداشت جهانی، واکسیناسیون کووید ۱۹، مرگ و میر ناشی از کرونا را تا حد زیادی کاهش می‌دهد.

۵۸ | گزینه (۴)، هدف علم روان‌شناسی همانند سایر علوم تجربی توصیف، تبیین، پیش‌بینی و کنترل موضوع پژوهش است.

منظور از توصیف، بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از چستی مفهوم و موضوعی است که قصد مطالعه و بررسی آن را داریم. در توصیف به ویژگی‌ها و خصوصیات موضوع اشاره می‌کنیم. (ویژگی‌های حافظه کاری در نظام شناختی انسان)

تبیین بیان چرایی اتفاق افتادن یک پدیده است؛ در واقع هر دانشمند زمانی که یک پدیده را تبیین می‌کند در حال بیان علل اتفاق افتادن آن است. (علل فراموشی مطالب درسی در جلسه آزمون)

پیش‌بینی همان حدس و برآورد دانشمند از رفتار آینده موضوع پژوهش است. (برآورد عملکرد حافظه یک هفته پس از به‌خاطر سپردن مطالب)

کنترل به‌عنوان هدف آخر یک پژوهش، استفاده از روش‌هایی برای اداره و هدایت کردن موضوع پژوهش است. (استفاده از روش‌ها و فنون تقویت حافظه)

۵۹ | گزینه (۳)، در روان‌شناسی، ۴ روش برای جمع‌آوری اطلاعات وجود دارد:

۱ مشاهده: این روش براساس مشاهده رفتار حیوانات و انسان‌ها صورت می‌گیرد که علاوه بر محیط طبیعی قابلیت اجرا در محیط آزمایشگاه را نیز دارد. در این روش اطلاعات باید به شکلی دقیق ثبت شوند و از پیش‌داوری و تعصب خودداری شود. (بررسی رفتار در شرایط طبیعی آزمایشگاهی)

۲ پرسش‌نامه: مناسب اطلاعاتی است که از طریق مشاهده قابل دستیابی نیستند. در این حالت محقق از فرد درباره رفتار یا افکار او سؤال می‌کند.

پرسش‌نامه‌ها باید دقیق و معتبر باشند و به صورت‌های مختلفی نمره‌گذاری می‌شوند. (استفاده از سؤالات مشخص و از قبل برنامه‌ریزی شده)

۳ مصاحبه: محقق در این روش ضمن گفتگو با مصاحبه‌شونده، بر مبنای پاسخ‌هایی که دریافت کرده است پرسش بعدی خود را طراحی می‌کند. مصاحبه‌ها برخلاف گفتگوهای معمولی، هدفمند و سازمان یافته هستند.

(طرح پرسش‌ها براساس پاسخ‌های ارائه شده قبلی)

۴ آزمون: احتمالاً بیش از هر روش دیگری افراد عادی با این روش سروکار دارند. آزمون‌ها ابزار کمی کردن ویژگی‌های روان‌شناختی هستند؛ البته ساخت آزمون‌ها بسیار دشوار است علاوه بر این آزمون‌ها در دفعات متعدد اجرا باید نمره یکسان یا تقریباً یکسانی به ما بدهند. (به‌دست آوردن نمرات تقریباً برابر در چندین اجرا)

- ۹۹ | کنترل - زیرا از یافته‌های علمی برای رفتار صحیح استفاده می‌کند.
- ۱۰۰ | علوم انسانی - به دلیل پیچیدگی و دشواری توصیف و تبیین در موضوعات مختلف این علم
- ۱۰۱ | زیرا اساس کار دانشمندان علوم تجربی بر مشاهده و تجربه قرار گرفته است.
- ۱۰ | فرضیه **آ** نظریه **ب**
- ۱۰۳ | روش تجربی - شهود و دریافت درونی - عقل
- ۱۰ | نظریه مجموعه‌ای از اصول و قوانین پیرامون یک موضوع است.
- ۱۰۵ | به فرآیند تفسیر و معنابخشی به محرک‌های انتخابی، ادراک گفته می‌شود.
- ۱۰۶ | علمی است که از روش‌ها و ابزارهای دقیق و قابل اندازه‌گیری برای بررسی موضوع مورد مطالعه استفاده می‌کند و یکی از منابع کسب آگاهی و معرفت است.
- ۱۰۷ | طرح مسئله: پژوهش‌های دانشمندان با طرح مسئله شروع می‌شود. فرضیه: دانشمندان با توجه به دانش و تجربه‌های قبلی خود و هم‌چنین با استفاده از قوهٔ تخیلشان سعی می‌کنند پاسخ‌های اولیه و تا حد ممکن سنجیده‌ای به مسئله‌های علمی بدهند. به این پاسخ‌ها، فرضیه می‌گویند. قانون یا اصل: فرضیه‌ها در صورت پذیرفته شدن، به قانون یا اصل تبدیل می‌شوند. نظریه: مجموعه‌ای منسجم از اصول و قوانین علمی دربارهٔ یک موضوع، نظریه را تشکیل می‌دهد.
- ۱۰۸ | منظور از «توصیف»، بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از «چیستی مفهوم و موضوعی» است که قصد مطالعه و بررسی آن را داریم؛ ولی تبیین به بیان «چرایی اتفاق افتادن یک پدیده» می‌پردازد.
- ۱۰۹ | دانشمندان سعی می‌کنند تا در توصیف موضوع‌ها و پدیده‌های مختلف، دقیق و بی‌طرف (بدون تعصب‌های قومی، نژادی، جنسیتی و ...) باشند.
- ۱۱۰ | انسان دارای ابعاد و ویژگی‌های مختلف و بسیار پیچیده‌ای است. انسان علاوه بر آن که جسم و بدن دارد، دارای ابعاد غیرجسمانی هم هست که با بدن در ارتباط تنگاتنگی است. این امر باعث می‌شود که توصیف دقیق از موضوع‌های مختلف در انسان بسیار دشوار گردد و در نتیجه، شاهد تبیین‌های متفاوتی هم باشیم.
- ۱۱۱ | هرچند هر دو با مسئله مواجه می‌شوند، اما مواجههٔ دانشمند، برخلاف فرد عادی، منظم و قاعده‌مند است.
- ۱۱۲ | ممکن است فرضیهٔ تأییدشده پس از مدتی به دلیل آگاهی از نادرستی آزمایش‌های قبلی و یا به دلیل تغییر در پیش‌فرض‌های دانشمندان، کنار گذاشته شده و نادرست تلقی گردد.
- ۱۱۳ | زیرا مفاهیم روان‌شناختی با انسان سر و کار دارد و مسائل انسانی صرفاً یک راه حل ندارد و تحت تأثیر علل گوناگونی قرار دارند، پس توصیف و تبیین آن‌ها مشکل‌تر است ولی مفاهیم فیزیکی از قوانین و مقررات خاصی پیروی می‌کند و پیچیدگی علوم انسانی را ندارد؛ پس توصیف و تبیین آن‌ها ساده‌تر است. پیش‌بینی و کنترل موضوعی که توصیف و تبیین روشن‌تری داشته باشد، آسان‌تر است.
- ۱۱۴ | مشاهده و تجربه، رکن اساسی روش علمی است. یعنی روش‌های ارائه‌شده در علم تجربی، تنها در حیطهٔ امور مشاهده‌پذیر، قابل اجرا و معتبر هستند و نمی‌توان از آن‌ها در حیطهٔ امور غیرقابل مشاهده با حواس پنج‌گانه، استفاده کرد.
- ۱۱۵ | هر نظریهٔ علمی که بر اساس مشاهده و تجربه شکل گرفته است، خود بر نظریات و مبانی غیرتجربی (یعنی سه حیطهٔ دیگر آگاهی و معرفت: مبانی دینی و الهیاتی - مبانی عقلی - برداشت‌های درونی) تکیه داشته و با تغییر در آن‌ها، فرضیه‌ها و نظریه‌های مطرح‌شده در علم تجربی نیز تغییر خواهد کرد.
- ۱۱۶ | فرایند جست‌وجوی باقاعده و نظام‌دار برای مشخص کردن یک موقعیت نامعین.
- ۱۱۷ | آزمایش به‌طور صحیح انجام می‌شود - سهولت اندازه‌گیری متغیرها - همهٔ افراد با مطالعهٔ متغیر، به برداشت یکسان و یا تقریباً یکسانی از آن می‌رسند.
- ۱۱۸ | تعریف مفهومی هوش عبارت است از: قدرت سازگاری با محیط. تعریف عملیاتی هوش عبارت است از: عددی که با اجرای «آزمون سازگاری» به دست می‌آید.
- ۱۱۹ | خیر. زیرا این کار به وسیلهٔ دیگران قابل تکرار نیست؛ یعنی ویژگی تکرارپذیری روش علمی را ندارد.
- ۱۲۰ | انگیزهٔ پیشرفت، نوع دوستی، سازشکاری. زیرا متغیرهای چند عاملی هستند، یعنی با انسان سر و کار دارند و عوامل متعددی در ایجاد آن‌ها نقش دارد.
- ۱۲ | پیچیدگی پژوهش‌های مربوط به انسان - رعایت مسائل اخلاقی - تأثیر «ارزش‌ها» در نگاه و تفسیر پدیده‌های انسانی و ...
- ۱۲۲ | گذشت زمان و تغییر در مبانی و پیش‌فرض‌های علم، تغییر در نیازهای فرهنگی و اجتماعی و زیستی و هم‌چنین افزایش اطلاعات در هر علم، باعث تغییر در توصیف و تبیین‌های موجود در یک علم می‌شود. این امر، گاهی باعث می‌شود که در برخی مسائل علمی و یا حتی تعریف یک علم، نتوان به یک نظریهٔ واحد یا دیدگاهی منسجم رسید.
- ۱۲۳ | پردازش به معنای دریافت و فهم بیش‌تر است. هر چه از شناخت پایه به سوی شناخت عالی پیش می‌رویم، عمل پردازش پیچیده‌تر می‌شود.
- ۱۲۴ | ۱) اطلاعات باید به شکل دقیق ثبت شوند. ۲) تا جای ممکن از تعصب یا پیش‌داوری‌ها به دور باشیم (مثلاً تعصب قومی، جنسیتی، فرهنگی و ...).
- ۱۲ | استفاده از آزمون‌ها، چگونگی اجرا و تفسیر آن باید: ۱) در کنار سایر روش‌ها باشد. ۲) به دست افراد متخصص انجام شود. ۳) متخصصان نباید مشخصات و اطلاعاتی را که در پژوهش‌های خود از افراد به دست آورده‌اند، به صورت عمومی و برای دیگران منتشر کنند.
- ۱۲۶ | منظور از توصیف بیان روشن و تا حد ممکن دقیق از چیستی مفهوم و موضوعی است که قصد مطالعه و بررسی آن را داریم ولی تبیین به بیان چرایی اتفاق افتادن یک پدیده می‌پردازد.